

De Operationibus proportionum. 41

videbis veritatem exemplum, volo adiungere proportionem habentem medium & duo extrema proportioni habenti medium & duo extrema, capio $\frac{3}{1}$ & $\frac{4}{1}$ iungo & video quod iunguntur per multiplicationem cruciatam, & totum ponitur pro numeratore, deinde duco inuicem denominatores & quod fit est denominator, vt hic $\frac{4}{1} \times \frac{3}{1}$ fit $\frac{7}{1}$ con-

$\frac{\text{Rz. } 5. \text{ m. } 1.}{3. \text{ m. }} \quad \frac{\text{Rz. } 5. \text{ m. } 1.}{3. \text{ m. }}$

$\frac{3. \text{ m. } \text{Rz. } 5.}{3. \text{ m. } \text{Rz. } 5.}$

stituto igitur duas tales proportiones vt dixi & sint vt vides duco igitur per præcepta capituli 17. & fiet productum vt infrà.

8 Regula quinta cum in operationibus requiritur operatio vel plures superflue, tunc

$\frac{\text{Rz. } 320. \text{ m. } 16. \text{ additio}}{14. \text{ m. } \text{Rz. } 180.}$

Multiplicatio

$6. \text{ m. } \text{Rz. } 20.$

$14. \text{ m. } \text{Rz. } 180.$

tantum regrediaris in æquatione quantum processisti, veluti volo ducere $\text{Rz. } 7.$ in radicem $\text{Rz. } 5.$ reduco ad integra, ducendo bis radicem, & fit in operatione $35.$ igitur bis etiam addenda est radix fiet igitur $\text{Rz. } 35.$

9 In Arithmetica autem proportione, nam de Geometrica tantum locutis sumus, solum id confert scire quod ipsa capitur penes excessum, & est triplex æqualitatis vt $5.$ ad $5.$ maioris inæqualitatis vt $5.$ ad $3.$ minoris è conuerso vt $3.$ ad $5.$ est etiam irrationalis, sed hæc rara est, & difficilis operatio- nis, exemplum tamen est, vt $5.$ inter $5. \text{ m. } \text{Rz. } 3.$ & $5. \text{ p. } \text{Rz. } 3.$ & ita attenditur penes excessum, vnde $3. 7. 11.$ sunt in continua proportione Arithmetica, sed de his non pertinet hic pertractare sed alibi loco suo, nam hic operations $7.$ tantum in subiectis Arithmeticæ declarantur, inuenitur autem in his maximè in Geometrica similitudo proportionum, quæ proportionalitas appellatur veluti $\frac{4}{2} : \frac{6}{3}$. Est & tertium genus proportionalitatis musicæ siue proportionis & ipsa non inuenitur nisi in tribus terminis vt $6. 3. 2.$ & $6. 4. 3.$ nam qualis est proportio extremi ad extremum veluti $6.$ ad $3.$ talis est excessus primi supra secundum & est $2.$ ad $1.$ utrinque dupla inuen- tio illius habetur sex regulis.

10 Regula prima cū fuerint termini extremitati cogniti, subtrahe minorem à maiore & residuum diuide per $1.$ plus proportione quod exit est terminus medius, volo inter $20.$ & $5.$ constituere medium in proportione quadru- plia musica, subtraho $5.$ de $20.$ fit $15.$ diuide per $1.$ plus quadrupla quod est $5.$ exit $3.$ addo ad $5.$ fit $8.$ terminus medius in proportione quadrupla. Et ideo dicemus quod inter duo extrema non cadit alia proportio musica quam illa quæ est sine medio etiam veluti inter $20.$ & $5.$ non cadit nisi una propor- tio musica & est quadrupla: cuius terminus medius est $2.$

11 Et ex hoc in quacunque proportione ha- bebimus minimos integros, & est exem-

plum vt in septula semper adde $1.$ & fit $8.$ quod si additio fit par vt hic diuide per æqualia & exiens videlicet $4.$ est terminus minor, duc in proportione fit $28.$ terminus maior, igitur per primam regulam medius est $7.$ sunt igitur minimi $28. 7. 4.$ quod si nu- merus proportionis cum additione unitatis est impar, vt in seculpa fit $7.$ ducas pro- portionem in ipsum, & fiet terminus maior $42.$ & minor ipse numerus $7.$ quare per pri- mam regulam medius $12.$

Quod si maiore & medio cognitis velis minorem terminum venari: si proportio data est, sufficit maiorem terminum per propor- tionem diuidere, quod fit est terminus minor, vt datis $42.$ & $12.$ in inuenienda sexcu- pla diuide $42.$ per $6.$ exit $7.$ terminus minor, si autem sit ignota proportio deme medium de maiori, vt hic fit $30.$ & pone differentiam medijs termini à minore, $1.$ co. igitur me- dius terminus est $12.$ minue $1.$ co. de $12.$ fit $12. \text{ m. } 1.$ co. pro minore termino: cum igitur sit proportio totius ad minorem veluti residui ad differentiam igitur ducta differ- entia minore, & est $1.$ co. in terminum maiorem qui est $42.$ fient $42.$ co. æquales productioni differentiæ maioris in terminum minorem, fuit differentia maior $30.$ ducta in terminum minorem fit $360. \text{ m. } 30.$ eo. addo ad $42.$ co. quia minus est fient $72.$ co. æquales $360.$ igitur ipsa co. est $5.$ detrahe eam à $12.$ erit minor terminus $7.$ vel aliter $30.$ est $\frac{5}{7}$ de $42.$ igitur diuide $12.$ in duas partes quarum una se habeat ad aliam vt e. ad $5.$ adde minorem maiori per dicta super tertiam Euclidis fiet vt $12.$ ad $7.$ igitur minor terminus est $7.$ & est propria ratio, vel aliter & facilius adde differentiam ad terminum ma- iorem fit $72.$ duc $12.$ in terminum maiorem fit $504.$ diuide per $72.$ exit $7.$

Et ex hoc habitis inferioribus terminis. 13 habebis terminum maiorem, cum propor- tione hoc modo subtrahe minorem de me- dio, & cum residuo multiplica terminum medium, quod fit diuide per differentiam termini minoris & differentiæ minoris quod exit adde termino medio, & conflabitur mai- or. Exemplum proponuntur $6.$ & $11.$ ter- mini volo maiorem terminum & propor- tionem: deduco $6.$ ex $11.$ fit $5.$ duco in $11.$ & detraho ex $6.$ fit $55.$ & $1.$ diuide $55.$ per $1.$ exit $55.$ rerum: quem addo matori termino fit $66.$ proportio vndecupla.

Et nota quo proportio Arithmetica pro- cedit augendo & seruatur in terminis pro- portionalibus, Exemplum volo continuare proportionem triplam in quinque terminis, minimi per secundam regulam sunt $2. 3. 6.$ duc igitur per proportionem utrumque ma- iorem fient $9.$ & $18.$ igitur $2. 3. 6. 9. 18.$ erunt proportionales in proportione tripla, & ita continuabis in infinitum augendo sed de- crescendo non.

Causa huius proportionis est quod ope- ret complicare duas proportiones multiplices semper, & diuersorum generum inter terminum maiorem & medium & etiam inter maiorem & minorem quia terminus maior est grauioris vocis, & ideo cum illo oportet acutiores omnes concordare,